

МАРІЯ ЦУРКАН

ORCID ID 0000-0003-2866-1743

maria-ts77@ukr.net

кандидат філологічних наук, доцент

Вищий державний навчальний заклад України

«Буковинський державний медичний університет»

м. Чернівці, пл. Театральна, 2

МОДЕЛЬ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Теоретично обґрунтовано модель методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО. Вказано, що ця модель складається з чотирьох блоків: цільового, методологічного, змістово-процесуального та діагностувально-результативного. Цільовий блок відображає мету та ієрархію завдань, ґрунтується на основі соціальних запитів і потреб суспільства, відповідає освітнім програмам і нормативно-правовим актам, які регулюють процес навчання іноземців в Україні. Змістово-процесуальний блок спрямований на формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків і складається з трьох етапів: мотиваційно-цільового, інформаційно-когнітивного та професійно-моделюючого. У методологічному блоці запропоновані підходи до навчання і принципи навчання, що визначають вектори реалізації процесу навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО. Визначено основні функції діагностувально-результативного блоку: моніторинг, контроль, аналіз і корегування процесу навчання; визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійно-комунікативної компетентності іноземного студента-медика, його готовність до ведення фахової діяльності.

Ключові слова: модель методичної системи, структурний блок, українська мова як іноземна, іноземний студент-медик, професійно-комунікативна компетентність.

МАРІЯ ЦУРКАН

кандидат филологических наук, доцент

Высшее государственное учебное заведение Украины

«Буковинский государственный медицинский университет»

г. Черновцы, пл. Театральная, 2

МОДЕЛЬ МЕТОДИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ЗАВЕДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Теоретически обоснована модель методической системы обучения украинского языка иностранных студентов медицинских заведений высшего образования. Отмечено, что основным признаком любой модели является ее структура, то есть схематическое отображение компонентов, которые обеспечат эффективное функционирование созданной модели и достижение прогнозируемого результата. Указано, что эта модель состоит из четырех блоков: целевого, методологического, содержательно-процесуального и диагностико-результативного. Целевой блок отражает цель и иерархию задач, базируется на основе социальных запросов и потребностей общества, соответствует образовательным программам и нормативно-правовым актам, регулирующим процесс обучения иностранцев в Украине. Содержательно-процесуальный блок направлен на формирование профессионально-коммуникативной компетентности иностранных студентов-медиков и состоит из трех этапов: мотивационно-целевого, информационно-когнитивного и профессионально-моделлирующего. В методологическом блоке предложены подходы к обучению и принципы обучения, определяющие векторы реализации процесса обучения украинскому языку иностранных студентов медицинских вузов. Определены главные функции диагностико-результативного блока: мониторинг, контроль, анализ и корректировка процесса обучения; определение критериев, показателей и уровней сформированной профессионально-коммуникативной компетентности иностранного студента-медика, его готовность к ведению профессиональной деятельности. Установлено, что представленная в исследовании модель методической системы

обучения украинского языка как иностранного в медицинском вузе конкретизирует процесс формирования профессионально-коммуникативной компетентности студента путем синтеза ее структурных составляющих, отражает целостность явления и является средством реализации образовательного процесса.

Ключевые слова: модель методической системы, структурный блок, украинский язык как иностранный, иностранный студент-медик, профессионально-коммуникативная компетентность.

MARIYA TSURKAN

Candidate of Philology Sciences, Associate Professor,
Higher State Educational Establishment of Ukraine
«Bukovynian State Medical University»
Chernivtsi, 2 Theatralna sq.

MODEL OF METHODOLOGICAL SYSTEM OF TEACHING FOREIGN MEDICAL-STUDENTS UKRAINIAN LANGUAGE AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The model of methodological system of teaching foreign students of higher medical educational establishments Ukrainian language has been theoretically grounded, in particular, it has been noted that structure is the main feature of any model, namely schematic reproduction of components (aim, content, tasks, approaches, principles, methods, forms, means, technologies of education), which will provide the effective functioning of created model and the achievement of predicted result. It has been indicated that this model consists of four blocs: target, methodological, content-procedural and diagnostic-resultative. The Target block reflects the aim and hierarchy of tasks, it is based on the requests and needs of society, corresponds to educational programs and normative-legal acts, which regulate the process of education of foreigners in Ukraine. The Content-procedural block is directed into formation of professionally-communicative competency of the foreign students-medics and consists of three stages: motivational-target, informative-cognitive and professionally-modeling. The Motivational-target stage provides development of the stable motivation of a foreign student for the achievement of success in professional activity; desire of self-development and self-realization in the future profession; interest to search-exploratory work; desire to master skills of professionally-oriented communication. The aim of the informative-cognitive stage is formation of the system of special and communicative, theoretical and practical knowledge and abilities of a foreign student, which will enable the determination of efficient strategies of the professionally-oriented dialogue conduction and achievement of the desired result. Skills of organization and prognostication of the professionally-communicative activity form at the professionally-modeling stage in a foreign student, as well as the outlining of ways of realization of perspective plan of conduction of communicative actions with the aim of solving professional tasks. Approaches to the research and its principles have been proposed in the methodological block, which define the vectors of realization of the process of teaching foreign students of higher medical educational establishments Ukrainian language. The functions of diagnostic-resultative block – monitoring, control, analysis and correction of the process of education; definition of criteria, indicators and levels of formation of professionally-communicative competency of foreign students-medics, their readiness to conduction of professional activity. It has been established, that the model of the methodological system of teaching Ukrainian language as a foreign one at medical establishments of higher education, that is presented in the reserach, concretizes the process of formation of professionally-communicative competency of a student-medic through synthesis of its structured components, reflects integrity of the phenomenon and appears as means of realization of the educational process.

Keywords: model of methodological system, structured block, Ukrainian as a foreign language, foreign student-medic, professionally-communicative competency.

Пріоритетне завдання сучасної вищої освіти – формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Вважаємо, що професійна компетентність – це сукупність базових і спеціальних компетенцій, серед яких особливу роль відіграє комунікативна компетенція. Саме вміння спілкуватися є однією з важливих умов досягнення успіху в будь-якій сфері професійної діяльності, у тому числі медичної, адже «ні для кого не секрет, що слово лікаря є не меншим лікувальним засобом, ніж пігулки та процедури; воно, як той спис, може боляче вразити, чи, потрапивши точно в ціль, – допомогти пацієнту краще зрозуміти свою хворобу і мобілізувати всі зусилля на боротьбу з нею» [5, с. 3].

У нашому дослідженні вміння комунікувати слугує не лише засобом досягнення бажаного результату, а й стає інструментом подолання мовно-психологічного бар'єру, соціальної адаптації та оволодіння професією, оскільки іноземний студент, який здобуває медичну освіту в Україні, засвоює не тільки спеціальні теоретичні дисципліни, а й розвиває практичні навички ведення діалогу з пацієнтом і його родичами.

Ефективність підготовки іноземних фахівців в українських медичних ЗВО залежить від рівня викладання як фахових, так і неспеціальних дисциплін, у тому числі української мови як іноземної (УМІ). Тому розроблення методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО, зокрема нової моделі цієї системи є актуальною потребою вітчизняної лінгводидактики.

Формування комунікативних умінь і навичок іноземних студентів описали З. Бакум, Л. Біденко, А. Гадомська, О. Горошкіна, К. Гейченко, І. Кочан, С. Костюк, В. Куриленко, В. Ніколаєнко, Л. Паламар, О. Палка, О. Палінська, О. Пальчикова, Г. Онкович, О. Туркевич, Н. Ушакова, М. Цуркан та ін. Так, О. Пальчикова наголошує на залученні культурологічного матеріалу та дотриманні «крос-культурного підходу як важливого чинника в оволодінні українською мовою іноземними студентами, що передбачає зіставлення ціннісно-нормативної системи (традиції, звичаї, обряди, свята, мистецтво) і мовної, у межах якої розглядають відмінні та схожі риси на фонетичному, лексичному, морфологічному і синтаксичному рівнях рідної та української мов» [9, 4]. С. Костюк вважає, що ще однією необхідною умовою «опанування української мови студентами-іноземцями задля повноцінної взаємодії в поліетнічному середовищі, формування особистості, готової до потреб міжнародної мобільності є формування компетентностей міжкультурної комунікації» [6, с. 21]. О. Горошкіна зазначає, що «успішне формування комунікативної компетентності іноземних студентів залежить від ознайомлення їх із національно-культурними особливостями соціальної та мовленнєвої поведінки українців, зокрема звичаями, традиціями, етикетними нормами, соціальними стереотипами, історією й культурою мови, що опановується» [3, с. 38]. А. Гадомська зауважує, що «мовленнєво-культурна адаптація іноземних студентів до українськомовного культурно-мовленнєвого середовища буде ефективною, якщо посилять лінгвокраєзнавчий аспект у курсі навчання української мови як іноземної, забезпечити занурення іномовних комунікантів в активну аналітико-пошукову діяльність з аналізу креолізованих текстів реклами й реалізацію методики мовленнєво-культурної адаптації студентів-іноземців, що ґрунтується на компонентах інтерактивного мовленнєво-адаптивного комплексу» [1, с. 7]. Як бачимо, лінгводидакти визначають різні шляхи навчання УМІ, спрямовані як на сприяння «входженню» іноземного студента в «чуже» мовне середовище, так і на удосконалення методики викладання порівняно нової дисципліни, мета якої – не лише забезпечити конкурентоспроможність іноземних фахівців, що здобувають освіту в українських ЗВО, на міжнародному ринку праці, а й підвищити рейтингову позицію наукової школи України в світовій системі освіти.

Подальше студіювання наукових джерел в аспекті окресленої проблеми свідчить про те, що викладачі, методисти та науковці активно досліджують, узагальнюють і розробляють методичні системи навчання УМІ та описують їх моделі з метою підвищення рівня надання освітніх послуг іноземним громадянам. Сьогодні створені різноаспектні моделі навчання української мови в медичних ЗВО як для вітчизняних студентів, зокрема структурно-функціональна модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції (І. Гуменна), структурно-функціональна модель формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів (А. Варданян), так і для навчання іноземних студентів-медиків, а саме: лінгводидактична модель навчання професійно-зорієнтованого діалогічного мовлення іноземних студентів медичних спеціальностей ЗВО (Г. Іванишин), концептуальна модель формування готовності майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування (Ж. Рагіна), лінгводидактична модель україномовної підготовки іноземних фахівців технічних спеціальностей (Н. Московчук), модель підготовки майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією у медичних ЗВО (Н. Авраменко) та ін.

Мета статті – презентувати авторську модель методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО.

Конструювання моделі методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО потребує насамперед з'ясування змісту концепту «модель» (від лат. *modus* – міра), яке трактують по-різному: «аналог (графік, схема, знакова система, структура) певного об'єкта (оригіналу), фрагмента реальності, артефактів, витворів культури, концептуально-теоретичних утворень тощо» [13, с. 391]; «уявна або матеріально-реалізована система, що відображає або відтворює об'єкт дослідження (природний чи соціальний) і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію стосовно цього об'єкта» [4, с. 515]. О. Савченко визначає модель як «системний об'єкт, що створюється з метою отримання або зберігання інформації у формі «мисленого» образу, опису знаковими засобами або матеріальної системи, який відображає властивості, характеристики і зв'язки об'єкта-оригіналу, сутнісні для вирішення завдань, які стоять перед суб'єктом-розробником» [10, с. 34]. Л. Мартинець вважає, що «модель – це відображення в схемі, формулі, взірці тощо характерних ознак об'єкта, який досліджується. Вона є спрощеною конкретною життєвою (управлінською) ситуацією, іншими словами, у моделях певним чином відображаються реальні події, обставини тощо» [7, с. 7].

Створення моделі передбачає застосування методу моделювання, який О. Бігич трактує як «загальнонауковий теоретичний метод дослідження, під час якого вивчається не сам об'єкт пізнання, а його відображення у вигляді моделі, але результат дослідження переноситься з моделі на об'єкт» [8, с.56]. Процес моделювання – це «створення деякого образу об'єкта-оригіналу, названого моделлю, що у визначених умовах може замінити сам об'єкт-оригінал, відтворюючи властивості та характеристики оригіналу, що цікавлять дослідника, й одночасно забезпечуючи наочність, видимість, легкість оперування й інші переваги. Із визначення випливає, що модель має цільовий характер, тобто вона відображає не сам по собі об'єкт-оригінал, а формується, виходячи з поставленої мети відображення цілком конкретних властивостей об'єкта моделювання» [7, с. 7–8].

Суть моделювання, на думку С. Гончаренка, полягає у встановленні подібності явищ (аналогій), адекватності одного об'єкта іншому в певних відношеннях і на цій основі перетворення простішого за структурою і змістом об'єкта в модель складнішого (оригінал), тому дослідник дістає можливість переносу даних за аналогією від моделі до оригіналу. Науковець зазначає, що механізм моделювання складається, зазвичай, із таких операцій: перехід від природного об'єкта до моделі, побудова моделі; експериментальне дослідження моделі; перехід від моделі до природного об'єкта, який полягає в перенесенні результатів, одержаних при дослідженні, на даний предмет [2, с. 119–120].

Отже, основне завдання моделювання – побудова моделі, що уможливить оптимізацію навчального процесу, підвищення його ефективності та результативності. Моделювання є методом дослідження об'єктів, мета якого полягає в детальному аналізі етапів навчального процесу, його складників та організаційних умов, а модель – це засіб-репрезентант цих об'єктів.

Вважаємо, що основною ознакою будь-якої моделі є її структура, тобто схематичне відтворення компонентів (мети, змісту, завдань, підходів, принципів, методів, форм, засобів, технологій навчання), що забезпечать ефективне функціонування створеної моделі та досягнення прогнозованого результату. Аналіз наукових досліджень і власний науково-педагогічний досвід стали підґрунтям для виокремлення в авторській моделі методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО цільового, методологічного, змістово-процесуального та діагностувально-результативного блоків (рис. 1), які взаємодіють між собою і дають можливість практично реалізувати освітній процес.

В унаочненій моделі методичної системи навчання УМІ цільовий блок є системоутворювальним. Він відображає мету та ієрархію завдань, ґрунтується на основі соціальних запитів і потреб суспільства, відповідає освітнім програмам і нормативно-правовим актам, що регулюють процес навчання іноземців в Україні. Ключовим поняттям цільового блоку є мета: «усвідомлене передбачення бажаного результату діяльності, яке зумовлює пошук засобів і шляхів його досягнення» [13., с. 371]; «результат передбачення, яке ґрунтується на зіставленні педагогічного ідеалу і потенціальних резервів перетворення реальних процесів і явищ педагогічної дійсності. Цілі наукових досліджень можуть бути найрізноманітнішими і спрямованими на виявлення залежностей, що існують між факторами; визначення зв'язків між певними явищами; визначення умов для усунення недоліків у процесах; розкриття можливостей удосконалення процесів; встановлення закономірностей та тенденцій розвитку тощо» [11, с. 52].

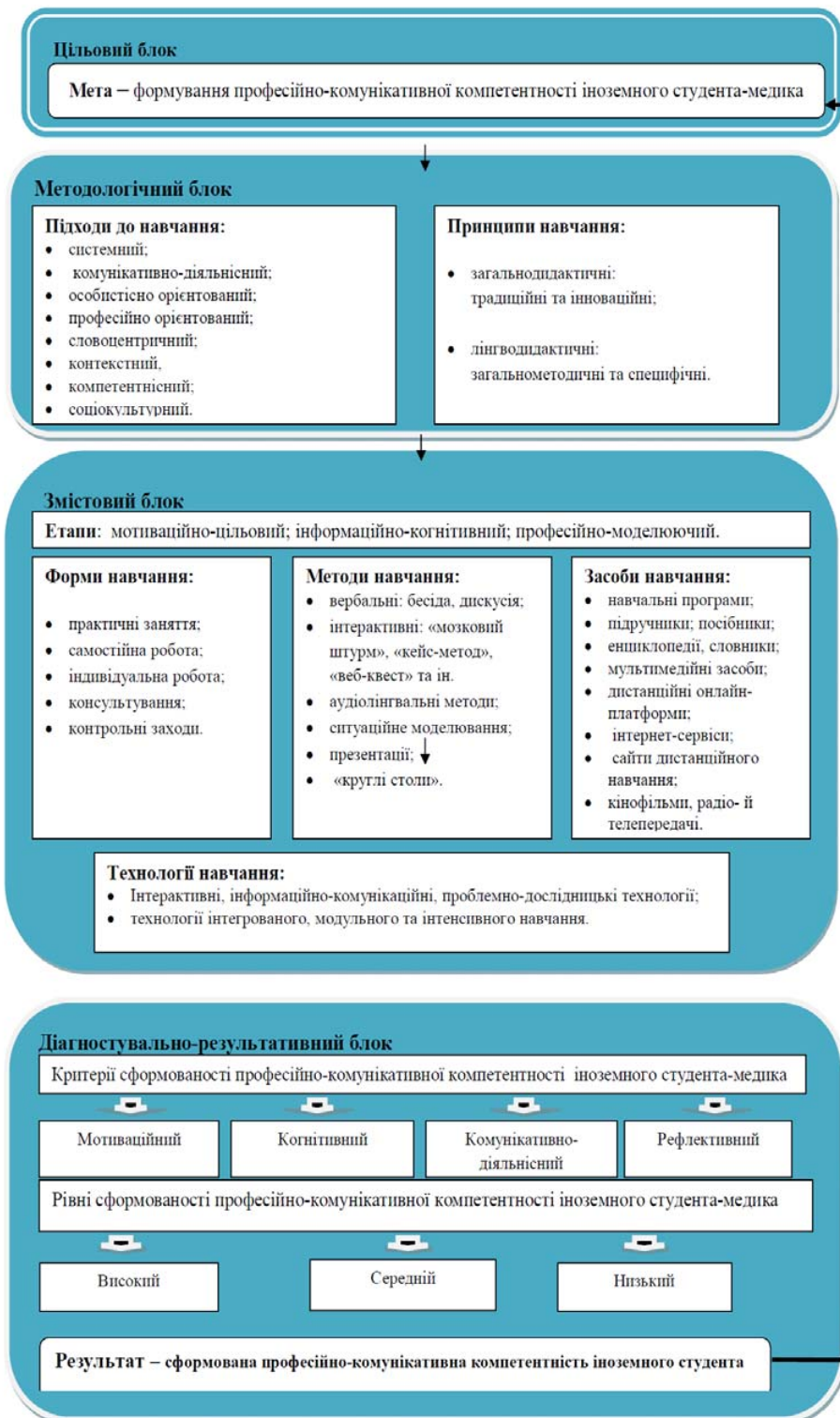

Рис. 1. Модель методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО.

Відповідно до Проекту концепції мовної освіти іноземців у ЗВО України «мета мовної підготовки іноземних громадян полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: освітньо-науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом, виконання наукових

досліджень), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного зростання), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, яка здатна до міжкультурного діалогу» [12, с. 138].

Метою створення методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО є формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього лікаря. Для досягнення означеної мети необхідно окреслити основні завдання:

- вивчити комунікативні потреби іноземних студентів-медиків, які здобувають освіту в українських медичних ЗВО;
- розвивати позитивну мотивацію інокомунікантів до вивчення української мови шляхом пізнання історії та культури українського народу, його звичаїв і традицій;
- сприяти засвоєнню іноземцями мовних і мовленнєвих знань для оволодіння українською мовою;
- формувати уміння і навички доцільно і влучно застосовувати набуті знання відповідно до професійно-комунікативної ситуації;
- підготувати студентів до самостійної навчальної діяльності, самоконтролю та рефлексії в умовах освітнього процесу у вищій школі;
- створити умови для становлення гуманістичного світогляду і формування умінь міжкультурного спілкування;
- виховувати толерантне ставлення до представників інших культур і релігійних переконань.

У методологічному блоці моделі методичної системи навчання УМІ обґрунтовано основні підходи до навчання (системний, комунікативно-діяльнісний, особистісно орієнтований, професійно орієнтований, словоцентричний, контекстний, компетентнісний, соціокультурний) і принципи навчання (загальнодидактичні: традиційні та інноваційні; лінгводидактичні: загальнометодичні й специфічні). Запропоновані підходи і принципи визначають вектори реалізації процесу навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО.

Змістово-процесуальний блок є стрижневим у методичній системі. Він спрямований на формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків і складається з трьох етапів: мотиваційно-цільового, інформаційно-когнітивного та професійно-моделюючого.

Мотиваційно-цільовий етап передбачає розвиток стійкої мотивації іноземного студента для досягнення успіху в іншомовному середовищі, у тому числі професійній діяльності, прагнення до саморозвитку та самореалізації в майбутній професії, інтерес до пошуково-дослідницької роботи, бажання оволодіти навичками професійно орієнтованого спілкування. На цьому етапі відбувається формування образу лікаря-професіонала та усвідомлення пріоритетних напрямів професійної діяльності працівників охорони здоров'я, а також виховання ціннісного ставлення до комунікативних знань як засобу подолання мовно-психологічного бар'єру.

Метою інформаційно-когнітивного етапу є формування системи спеціальних і комунікативних, теоретико-практичних знань і умінь іноземного студента, що уможливають визначення дієвих стратегій ведення професійно орієнтованого діалогу та досягнення бажаного результату. Під час цього етапу студент актуалізує навички налагодження міжкультурного та міжетнічного взаєморозуміння, сприйняття життєвої точки зору представників інших віросповідань і рас, регулювання професійних і комунікативних дій, вирішення ймовірних конфліктних ситуацій, а також удосконалює уміння контролювати комунікативну ситуацію шляхом коректного реагування на висловлювання пацієнта чи його родичів.

Упродовж професійно-моделюючого етапу в іноземного студента формуються навички організації та прогнозування професійно-комунікативної діяльності, окреслення шляхів реалізації перспективного плану ведення комунікативних дій з метою вирішення професійних завдань, зокрема встановлення діагнозу, з'ясування причин захворювання, складання рекомендацій та призначення ефективного лікування. На цьому етапі іноземний студент

успішніше себе як фахівця, готового до подальшого самоудосконалення та набуття досвіду для надання якісної медичної допомоги пацієнтові.

Пропонована модель презентує ефективні форми організації навчального процесу (практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, консультування, контрольні заходи: опитування, тестування, модульні контрольні роботи, написання творчих висловлювань, заповнення медичної документації), методи навчання УМІ (вербальні: бесіда, дискусія; інтерактивні: «мозковий штурм», «кейс-метод», «веб-квест», «асоціативний куш», «рольова гра», «ділова гра», «дебати», «брифінг»; аудіолінгвальні методи; ситуаційне моделювання; презентації; круглі столи тощо), засоби навчання (навчальні програми, підручники, посібники, наочні матеріали, збірники вправ, довідники, енциклопедії, словники, мультимедійні засоби, дистанційні онлайн-платформи, інтернет-сервіси, сайти дистанційного навчання, кінофільми, радіо- й телепередачі), технології навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, проблемно-дослідницькі), а також технології інтегрованого, модульного та інтенсивного навчання.

Функції діагностувально-результативного блоку: моніторинг, контроль, аналіз і корегування процесу навчання; визначення критеріїв (мотиваційного, когнітивного, комунікативно-діяльнісного, рефлексивного), показників та рівнів (високого, середнього, низького) сформованості професійно-комунікативної компетентності іноземного студента-медика, його готовність до ведення фахової діяльності. Блок передбачає розроблення діагностичного інструментарію (анкет, тестів, завдань, вправ тощо) та узагальнює результати педагогічного експерименту, містить висновки про ефективність впровадження методичної системи навчання української мови іноземних студентів медичних ЗВО.

Запропонована модель є освітньою системою, яка характеризується єдністю і взаємодією її структурних блоків (цільового, методологічного, змістово-процесуального та діагностувально-результативного), зокрема їх компонентів (мети, змісту, завдань, підходів, принципів, методів, форм, засобів, технологій навчання), і сприяє досягненню означеної мети – формуванню професійно-комунікативної компетентності іноземного студента-медика.

Отже, представлена модель методичної системи навчання УМІ в медичному ЗВО конкретизує процес формування професійно-комунікативної компетентності студента шляхом синтезу її структурних складників, відображає цілісність явища та є засобом реалізації освітнього процесу. Вважаємо, що застосування запропонованої моделі забезпечить ефективність впровадження методичної системи і сприятиме успішному формуванню професійно-комунікативної компетентності іноземного студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гадамська А. Методика мовленнєво-культурної адаптації іноземних студентів засобами креолізованих рекламних текстів: дис. ... канд. пед. наук / А. Гадамська. – Одеса, 2017. – 257 с.
2. Гончаренко С. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С. Гончаренко. – К.-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
3. Горошкіна О. Реалізація соціокультурного аспекту навчання української мови як іноземної / О. Горошкіна. *Studia Ukrainica Posnaniensia. Instytut Filologii Rosyjskiej i Ukrainkiej UAM*. Vol.: V. – Poznań. 2017. – С. 37–44.
4. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. – К.: Юрінком Інтер. 2008. – 1040 с.
5. Зликов В. Список Гіппократа: основи психології спілкування для медичних працівників / В. Зликов, С. Лукомська. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.; К., 2017. – 208 с.
6. Зобнин Б. Моделирование систем: конспект лекций / Б. Б. Зобнин. Екатеринбург: Изд-во УГГГА, 2001. – 129 с.
7. Костюк С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови: дис. ... канд. пед. наук / С. Костюк. – Кривий Ріг, 2018. – 292 с.
8. Мартинець Л. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. – 2-е вид., доп. та перероб. / Л. А. Мартинець. – Донецьк, 2015. – 102 с.
9. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. та ін. / за заг. ред. С. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
10. Пальчикова О. Реалізація крос-культурного підходу до навчання української мови іноземних студентів: дис. ... канд. пед. наук / О. Пальчикова. – Кривий Ріг, 2016. – 255 с.

11. Савченко О. Варіативність організаційних форм компетентісно орієнтованого навчання у початковій школі: монографія / О. Савченко. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 283 с.
12. Сисоева С. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник / С. Сисоева, Т. Кристопчук. – Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.
13. Ушакова Н. Концепція мовної підготовки іноземців ВНЗ України / Н. Ушакова, В. Дубінський, О. Тростинська. // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. статей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – Вип. 19. – С. 136–146.
14. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002. – 744 с.

REFERENCES

1. Hadomska A. Metodyka movlennievo-kulturnoi adaptatsii inozemnykh studentiv zasobamy kreolizovanykh reklamnykh tekstiv: dys. ...kand. ped. Nauk [Methodology of lingual-cultural adaptation of foreign students by means of creolized advertising texts...] / «Pivdenoukrainskyi natsionalnyi universytet imeni K.D. Ushynskoho». – Odesa. – 2017. – 257 s.
2. Honcharenko S. Pedahohichni doslidzhennia. Metodolohichni porady molodym naukovtsiam [Pedagogical investigation. Methodological tips for young scientists] – Kyiv-Vinnytsia: DOV «Vinnytsia». – 2008. – 278 s.
3. Horoshkina O. Realizatsiia sotsiokulturnoho aspektu navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Realization of sociocultural aspect of studying of Ukrainian as a foreign language]. Studia Ukrainica Posnaniensia. Instytut Filologii Rosyjskiej i Ukraïnskiej UAM. Vol.: V. Poznań. 2017. S. 37-44
4. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]. / Akad. ped. nauk Ukrainy, hol. red. V.H.Kremin. K.: Yurinkom Inter. 2008. 1040 s..
5. Zlyvkov V., Lukomska S. Spys Hippokrata: osnovy psykholohii spilkuвання dlia medychnykh pratsivnykiv [Lance of Hippocrates: grounds of psychology of communication for medical workers] / V.Zlyvkov, S. Lukomska. – Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M.M.; K., 2017. – 208 s.
6. Zobnyn B. Modelyrovanye system: konspekt lektsiy / B. B. Zobnyn. Ekaterynburh. 2001. – 129 s.
7. Kostiuk S. Rozvytok kompetentnosti mizhkulturnoi komunikatsii studentiv-inozemtsiv na osnovnomu etapi navchannia ukrainskoi movy: dys. ...kand. ped. Nauk [Development of competencies of intercultural communication of students-foreigners at main stage of studying of Ukrainian language] / Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Kryvorizkyi derzhavnyi pedahohichniy universytet». – Kryvyi Rih. – 2018. – 292 s.
8. Martynets. L. Suchasni modeli osvity: navch.-metod. Posibnyk [Modern models of education: educationally-methodological manual]. – 2-e vyd., dopovn. ta pererobl. / Liliia Askhativna Martynets. – Donetsk, 2015. – 102 s.
9. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka : pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv [Methodology of studying of foreign languages and cultures: theory and practice : manual for students classic, pedagogical and linguistic universities] / Bihych O., Borysko N., Boretska H. ta in./ za zahaln. red. S. Nikolaievoi. – K. : Lenvit, 2013. – 590 s.
10. Palchukova O. Realizatsiia kros-kulturnoho pidkhodu do navchannia ukrainskoi movy inozemnykh studentiv: dys. ...kand. ped. Nauk [Realization of cross-cultural approach to studying of Ukrainian language for foreign students] / DVNZ «Kryvorizkyi natsionalnyi universytet» Kryvorizkyi derzhavnyi pedahohichniy instytut. Kryvyi Rih, 2016. 255 s.
11. Savchenko.O. Variatyvnist orhanizatsiinykh form kompetentnisno oriientovanoho navchannia u pochatkovii shkoli [Variability of organizational forms of competency oriented education at elementary school] Monohrafiia. Kyiv Pedahohichna dumka. 2016. 283 s.
12. Sysoieva S., Krystopchuk T. Metodolohiia nauково-pedahohichnykh doslidzen: Pidruchnyk [Methodology of scientifically-pedagogical investigation: Manual] / S.Sysoieva, T.Krystopchuk. – Rivne: Volynski oberehy, 2013. – 360 s.
13. Ushakova N., Dubynskyi V., Trostynska O. Kontseptsiiia movnoi pidhotovky inozemtsiv VNZ Ukrainy. Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi [Teaching of languages at higher educational institutions of education at modern stage] Mizhpredmetni zviazky : zb. nauk. statei. Kharkiv : Kharkivskyi natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina. 2011. Vyp. 19. S. 136 – 146.
14. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary] / [za red. V. Shynkaruka]. – K. : Abrys, 2002. – 744 s

Стаття надійшла в редакцію 13.11.2019 р.